

PRIS 20 KR

»Bikungen« Anders Andersson med fyra söner i början av 1900-talet. Från vänster, Bengt August född 1869, Märten Theodor 1871, Nils Gustaf 1874 och Anders Vilhelm 1880.

Bikungen i Skanör

Kulturföreningen Calluna fick för en tid sedan några bilder med män stående kring en imponerande bikupa. Vi visste inte alls vem som var på bilderna och de lades åt sidan. I samband med att jag intervjuade Barbro Möller i Falsterbo, pratade vi om allt möjligt och hon nämnde då att hennes morfars far hade bikupor i Skanör. Mitt intresse vaknade genast och senare visade jag henne bilderna. Barbro konstaterade att detta var hennes morfars far Anders Andersson född 1837 och död 1921.

Han härstammar från den kända släkten Una Hans från Trelleborg.

Hans Jönsson 1655-1723 och Una Mårtensdotter 1654-1724 var »stamfader och stammoder«

för släkten. 1973 utkom en över trehundra sidor lång släktsaga om denna mycket stora släkt. Släktforskaren Nils Ottosson hade då kommit över 300 år tillbaka i tiden, han tillhörde själv släkten. »Bikungen« är ägnad några sidor i denna skrift.

Efter att ha varit ute på gesällvandring i flera år hade han i husförhörslängden 1862 angetts som »utflyttad till obestämd ort«. Senare kom han dock åter, nu som möbelsnickare och biodlare i Räng.

Först 1905 etablerade han sig i Skanör. Han bodde på Östergatan i samma hus fram till sin

fortsättning på sid. 2

Bikungen

Hänt sedan sist

Vi har som Ni säkert sett haft en utställning »Tåget har gått!« om järnvägen Hvellinge-Skanör-Falsterbo 100 år på Magasinet i Falsterbo. Under den månad utställning varade i Falsterbo sågs den av närmare 1400 besökare. En fantastisk succé och lovorden kring och om utställningen var många. Valda delar av utställningen har sedan visats på Skanörs och Höllvikens bibliotek.

Bilder kring utställningen kan ses på hemsidan www.calluna.nu

Vi gjorde också en liten katalog om utställningen som såldes på magasinet. Den såldes snabbt slut och nu har vi gjort en ny och utvidgad skrift kring samma tema. Den är på 28 sidor med färgomslag och kostar 50 kronor. Text och layout Christian Kindblad.

ihj

Den omarbetade och reviderade upplagan av »Skanörs och Falsterbos historia från A till Ö« finns nu att köpa på våra försäljningsställen. Christer Melin har gjort en historisk uppslagsbok för den som vill veta något om Skanör-Falsterbos historia med de platser och namn man kanske hört i något sammanhang. För läsarens orientering har vi lagt till kartor med hänvisningar. Vi hoppas att den även kan bli en uppskattad present och julklapp! Boken är på 110 sidor och kostar 95 kr.

död 1921. Han kunde under bra år med sina hundra bisamhällen få upp till 900 kg höning. Han blev allmänt kallad »bikungen«. Kanske kan Bikupevägen som ju inte ligger så långt därifrån ha med Anders bikungen att göra?

Sysslan som snickare höll honom också sysselsatt. I en gammal kassabok från 1877 till 1900 kan man läsa bl a att Kämpinge skola fick 12 skolbänkar à 6 kr styck. Hammars skola blev antagligen byggd av Anders Andersson. En räkning lyder på »arbetslön för huset« och Anders bodde där också, då det finns en anteckning om »huslåning« 11 kr. Han fick tydligen hyra in sig.

Bland övriga snickeriuppdrag kan man läsa om sex bänkar till Rängs kyrka för 7 kr styck. En bokhylla till predikstolen kostade 4 kr och att laga »knäfallet« dvs altarringen kostade 1890 12,50. Skollärare Anderberg fick gjort en »skiffenge« dvs en chiffonjé. Den kostade 1880 hundra kronor, det största och dyraste arbetet i kassaboken. Anders var en god ekonom och hade genom sitt arbete och biodling t o m kunnat köpa fastigheter i Trelleborg. Han bedrev också utlåning när släkt och bekanta hörde av sig. Alltid noga med återbetalningar oftast dock inte i pengar utan hjälp i verksamheten och han fick ofta kvitta genom att låna exempelvis hästar när han behövde det, allt mycket noga antecknat i kassaboken.

Han deltog även vid byggandet av de nya villorna på »grevens ljung«, dvs. Ljungskogen, i samband att järnvägen kom 1904.

Östergatan 51-53 i Skanör.

Bikupan utan gubbar, damen är oss tyvärr okänd.

Kassaboken tyder på att Anders var en mycket grannlaga man och inte gärna lämnade någonting ogjort utan verkligen ville ha allt noterat och han avled som en välsedd och ganska förmögen man.

Han gjorde även en del fastighetsaffärer och ofta var ett handslag nog. Efter hans död sökte sönerna lagfart för fastigheten på Östergatan, men det nekades dem till en början då de inte hade några papper som visade äganderätten »då fånget av fastigheten ej var styrkt«.

ihj

Skanör och Falsterbo från A–Ö

Callunas senaste bok är en nyutgåva av Christer Melins »Skanörs och Falsterbos historia från A till Ö«. Boken har varit slutsåld sedan flera år och det var dags för en uppdatering. Christer har skrivit om texterna och vi i Calluna har tagit fram ett helt nytt bildmaterial, ofta bilder som tidigare inte varit publicerade. Här följer några avsnitt på bokstaven L från boken som finns att köpa på biblioteken, Coop och ICA i Skanör och Höllviken.

ihj

Livräddningsbåten

Eftersom Falsterbo och Skanör var kustorter, och ett farligt rev låg utanför, var sjöfartsolyckor mycket vanliga. När därför en livräddningsstation upprättades vid lotsplatsen i Skanör, beslöt man att införskaffa en livbåt och man byggde en stationsbyggnad för den. Den hade betäckningen »Lifbåt 416« och inköptes från England. Båten konstruerades 1852 och byggdes 1880-1882. Den levererades till Helsingborg 1882, men kom till Skanör först mellan 1896 och 1898. Båten låg på en hjulvagn, drogs av fyra hästar och krävde 13 mans besättning. Om båten skulle ta sig sjövägen till olycksplatsen, skulle det i många fall ta för lång tid. Det första ingripandet skedde för att rädda besättningen på den norska briggen Wilhelma. Lifbåt 416 tjänade i många år, men 1942 ersattes den med en motordrivna båt som stationerades i Skanörs hamn. 1946 deponerades den till Falsterbo museum. Där fick den stå utomhus i många år och genomgick ett omfattande förfall. Först 1991 togs beslut om att man skulle göra en behövlig restaurering. Arbetet utfördes av Lindhs Båtbyggeri HB i Smygehuk, och när Falsterbokanalens nya bro invigdes 1992, roddes Lifbåt 416 som första båt genom kanalen av sitt nybildade »Skanör-Falsterbo Lifbåtsroddare Lag«. Livräddnings-

Livräddningsbåten med lotsbåten »Snopp« i bakgrunden.

båten hålls nu levande och sjösätts nu en dag varje sommar av roddarlaget och visas upp under rodd i Skanörs hamn. Den har nu också sin vinterboning i hamnen.

Ljungen/Skanörs ljung.

Skanörs ljung är idag ett öppet område mellan Skanör-Falsterbo och Ljunghusen. På medeltiden och möjligen senare var området bevuxet med bl a björk, al och ek. Ljungens avverkning orsakades troligen i första hand av vedhämtning, där bl a fyren på Kola-backen var en stor konsument. En del av ekbeståndet kan ha gått till tillverkning av silltunnor, men dessa kom framför allt från Tyskland och Holland. I östra delen låg Skytties hage, med bosättningar och bebyggelse från tiden före etableringen i Falsterbo och Skanör. Ammerännan, den gamla transportleden som nu endast är en smal bäck, går rakt igenom området, från Öresund till Östersjön. I västra delen finns en förhöjning i marken. Den har byggts med grästörv, och i dess mittpunkt finns en teglad konstruktion med rester av en trästolpe. En C-14 analys daterade denna till 1400-talet och det ensliga läget kan tyda på att detta var en galbacke. Linné skriver om Ljungen i sin Skånska Resa 1749 och om de stora ljungbevuxna betesmarkerna där den vindyrande sanden förkvävde gräset och om ortsbefolkningen som skar bort ytlagrets grästörv. Ljungen var fram till år 1780 en allmänning, där alla fick ta vad de önskade och upptagning av torv blev därför omfattande. Detta blev dock senare reglerat. Det skogsbevuxna området i öster som kallades Ljungskogen, och även det norra mot Höll, blev planterat för att binda sanden.

Livräddningsbåten med lotsbåten »Snopp« i bakgrunden.

Ni som har möjlighet att besöka vår hemsida kan läsa mer och få en sammanfattning av årets händelser i föreningen på hemsidan www.calluna.nu

ihj

Kommande händelser

Järnvägsutställningen skall senare även visas till jul på »TrafikHobby 2004« på Tekniska museet i Malmö i samband med julmarknaden den 5 december kl 11-17.

ihj

Vi bifogar inbetalningskort för årsavgiften 2005 som enligt årsmötesbeslut har höjts till 100 kronor.

Ökade kostnader för porto och trycksaker gör att denna höjning känns motiverad. Styrelsen vill också värna om medlemsvärd och försöker se till att medlemmarna får valuta för avgiften. Medlemsavgiften utgör ju också, i viss mån, ett stöd till föreningens många andra projekt.

Vi vill önska Er alla en
GOD JUL
och ett
GOTT NYTT ÅR

Styrelsen ser med glädje och tillförsikt fram mot Jubileumsåret 2005!
ihj

Ända fram till 1906 hade man där parforcejakter av engelsk typ. Det var den skånska adeln som på sina hästar och med sina jakthundar roade sig med att jaga framförallt hare, men också en och annan räv. De stackars djur som inte kom undan hängdes sedan upp som troféer i remmar i sedelknappen på hästarna.

Vid den norra kuststräckan hölls vid denna tid även jakt på svan. Svanjakten bedrevs från små roddbåtar med ett par personer i varje båt. Ortsbefolkningens uppgift var endast att ro båtarna.

Vid väginfarten till Ljungen byggdes 1796 av Skånör med Falsterbo stad det som kom att kallas Norra Ljunghuset. Det var när staden delades med de östra byarna 1780. Det beboddes först av vängavaktaren Stefan Lindberg som därifrån skulle ha uppsikt över området. Huset kallas Grindstugan, och även om ett annat hus också kallas grindstugan, är det detta hus som gör skäl för namnet. Truls Nilsson, kallad Truls i brunnen, bodde och drev en ölutskänkning i slutet av 1800-talet i en stuga mitt för den väg som är uppkallad efter honom. Ölstugan beskrivs bl a i Trelleborgs Allehanda 1891 av signaturen Qvartus, som välinredd och utskänkande ett gott öl. Truls som var skraddare och fiskare var mest känd för att sälja öl till passerande. Tillnamnet »i Brunnen« kom av att han hade ölet på kyla i sin brunn.

Gustaf Ljunggrens karta över Skånör med Falsterbo från 1853 visar att vägen över Ljungen hade en annan sträckning på den tiden. Den visar att man hade två vägar till Skånör och en till Falsterbo. Ef-

ter denna gamla väg till Falsterbo fanns det länge kvar rester av en bro över Ammerännan. På samma ställe ligger nu en ny bro till vägen vilken leder till den militära handgranatsbanan. Den för sin tid mycket moderna betongvägen över Ljungen ner till Skånör och Falsterbo, invigdes 11 november 1933 av dåvarande landshövdingen Fredrik Ramel. Den nya vägsträckningen gav en liknande uptryckning av sommar-gästlivet som järnvägen hade gjort 1904. Man slapp nu den gamla och mycket dåliga grusvägen med den ökända s-kurvan vid Ammerännan.

Skånörs ljun blev naturreservat 1969 och dess sydvästra del, ett fågelskyddsområde (Ängsnäset), har beträdnadsförbud vissa delar av året. De lurviga kreaturen av rasen Highland Cattles som ses på Ljungen, har till främsta uppgift att hålla landskapet öppet genom att äta spirande träd-sly.

Lotsstationen

På 1600-talet utgavs den första lotsstadgan. Den utökades och ändrades omfattande under 1700- och 1800-talen. Från denna tid fram till den 31 december 1966 var lotsar stationerade på Falsterbonäset. Lotsstationen låg i Skånörs hamn från den byggdes 1881 fram till 1942 då man flyttade över till den nyöppnade Falsterbo-kanalen.

Lyktekärret

Lyktekärret var en strandsjö, ungefär belägen längst nuvarande Fyrvägen mellan Danzingervägen och Reinhold von

Essens väg. Rester av denna strandsjö kan man se mellan Danska kyrkostråtet och Knud Lavards väg. Området är i en källa från 1352 omnämmt som ett gränsområde mellan Lübecks fit och danskt område. Ett sankt område sträckte sig från kärret norrut till Grummhögarna (vid Flommens Golfklubbs klubbhus).

Löfving, Stefan

Stefan Löfving, som föddes i Narva och dog på Hommarnäs vid Borgå i Finland, var en estnisk kaparkapten som en tid bodde i Skånör. Dels 1717 hos löjtnant Turitz och dels sedan han förlit med sitt skepp på Falsterbo den 7 april 1718. Han påstas ha gjort sjörövaröverfall på fartyg som passerade genom Öresund. Stefan Löfving hade ett händelserikt liv och 1986 gav man ut hans dagbok, bearbetad av Folke Nyberg. Stefan Löfvings väg i Skånör är uppkallad efter honom.

Skånörs Lotsstation. Räddningsbåten förvarades i huset till höger.

Ovan ser vi tre järnvägare vid lokstallarna i Falsterbo. Mannen i mitten är förmodligen lokputsare John Persson, de övriga är för oss okända.

Till höger en bild från Skånörs station. Den är från 1920-tal, men vi vet inte vem personerna är. Vet någon av våra läsare något om dessa bilder så hör av er på 040-45 11 48 eller på calluna@tele2.se

Vår utställning om järnvägen över Ljungen blev en succé. Cirka tvåtusen människor har hunnit se den i Falsterbo, Skånör, Höllviken och Vellinge. Det finns en chans till att se utvalda delar av den på »TrafikHobby 2004« på Tekniska Museet i Malmö den 5 december mellan kl. 11 och 17.

När vi gör en utställning som denna behövs det en massa bilder som vi inte alltid har i vårt arkiv. Då gäller det att ha ett brett kontaktnät att ringa för att låna in vad som saknas. Denna gången fick vi bilder från ovanligt många håll utanför kom-

Ovan ett foto från 1920-talet. Det är ett MTJ persontåg med ett av loken 10-12.

munen. Samlare av järnvägshistoria finns ju spridda över hela Sverige.

Medan utställningen pågick och även senare har vi fått in många fler bilder som kunde vara kul att visa upp. Håll till godo alla älskare av vår kära saknade järnväg!

chk

Bilderna har lånats ut av Sven Olofsson i Malmö och Valter Persson i Skånör.

En kämpig skolväg längs stranden

En berättelse från en som gick vägen.

Jag gjorde min entré på Ljungsäter Ljunghusen den 24 oktober 1918, tre veckor gammal. I sällskap med mor, far och två äldre syskon, tre och två år gamla.

Vi anlände med tåg till Foteviks station från Svalöv. Ljunghusens station var stängd på vintern, en hästskjuts skjutsade oss till Ljungsäter.

Far började en ny anställning som trädgårdsmästare vid häradshövding Heydens trädgårdsanläggningar. Det hette Ljungsäters handelsträdgård och sparrisodlingar. Det var ett paradiset för oss barn men ett slit för mor och far.

Ljungsäter tillhörde Rengs socken.

Så småningom blev det tid för oss barn att börja skolan. Min äldsta syster startade 1922.

Det fanns två B-skolor i socknen. Den ena låg i Rengs kyrkby och den andra i Kämpinge by. Vår närmaste skola var den i Kämpinge. Det var inte det lättaste att ta sig dit för en liten sjuåring när det inte fanns allmän väg. Mor fick följa henne till skolan varje morgon och hämta på eftermiddagen. Ibland var det far som var följeslagare. Det pågick en tid. Så småningom kunde hon klara sig själv.

1923 började min bror i småskolan. Nu var det två små barn som traskade iväg.

1925 var det min tur att beträda denna skolväg. Höstterminen började alltid sista

Doris med mor och syskon vid Ljungsäter. Till vänster Karin, till höger Knut.

veckan i augusti. Det var fortfarande sommar med ljus och värme. Men efterhand under hösten blev det mörka mornar och under vintern mörknande de även då vi gick hem från skolan. Jag var i gott sällskap med mina två syskon

Någon utstakad väg var det inte. Först var det vägen till Östersjön, den gick genom odlingarna och fälten och över vallen, så var vi nere vid stranden. Så följde vi strandlinjen till Kämpinge fis-

En solig sommardag ser stranden längs Kämpingebukten inbjudande ut, men på vintern var det en lång och blåsigt väg till skolan från Ljungsäter.

keläge, där vek vi av från stranden och in på Fiskarevägen som ledde genom byn till gamla skolan – numera nerlagd sedan många år.

Det var en förunderlig skolväg. Sand, vit och fin. Aldrig var den sig lik från dag till dag. Vindarna förändrade vattenståndet. Ibland slog vågorna långt upp mot vallen eller dynen, då var det tyngre att trampa i den torra lösa sanden.

Vid utvatten var det lättare att gå, lite fortare under skorna eller tofflorna. Vår och höst var fotbeklådna trätöflor.

Under vintern var det kängor med raggsockor och yllestrumpor. Det var viktigt med varma kläder på en sådan utsatt skolväg.

Vägarnas sträckning hemifrån och till skolan var ungefär 4 km. De var en bra gångmarsch vi gjorde varje dag, 8 km sex dagar i veckan året runt.

Stormarna utsatte oss också för prövningar. Ibland var det medvind och ibland var det motvind. De kalla nordavindarna bet i kinderna. Vi kunde också gå bakom vallen eller dynerna, det blev litet lugnare när det blåste för mycket från havet.

Det var en intressant skolväg. Vi plockade bärnsten. Alltid låg det någon liten skärva. Allt togs till vara. Var det

större klumpar fick vi slipat till dem. Det fanns duktiga och skickliga bärnstensslipare i Kämpinge under vår skoltid. Av vårt sortiment gjorde de vackra smycken, armband, halsband mm. Jag hade en del, men har gett bort det efterhand. Mycket annat flöt iland. Jag samlade etiketter som satt på tändsticksaskar. Det var intressant med dessa tomma askar som kom från olika världsdelar. Hade det stormat hårt och länge flöt stockar och plank upp på stranden. Då kunde vi möta Kämpingebor med skottkärror som samlade ihop bränsle eller »stranning« som det hette i folkmun.

Något som också kom upp på stranden efter stormarna var brunalgen eller blåstången. Där låg den näringsrik och nyttig om den plöjdes ner i odlingsjord. (Min far hämtade många vagnslaster tång som grävdes ner i trädgårdslandet).

Någon gång vid bra väderlek och solsken, kunde vi från Kämpingestranden se Möns klint, fascinerande! (Möns klint har under decennier eroderats så att den nu ligger under horisonten)

Vi var i regel ensamma på vandringen till och från skolan. Cykel var inte vanligt, men någon gång kunde vi möta någon på cykel, eller fick de leda den vid handen, då det blev för tungt att trampa i sanden.

Under vintern med snö, kunde det vara besvärligt att ta sig fram många gånger. Då spände far hästen Munter för släden och körde oss till och från skolan. Vid alltför besvärlig väderlek fick vi vara hemma från skolan. Det hände inte ofta, utan vi var tappra och traskade på.

För oss barn var havet vidunderligt, med olika skiftningar från dag till dag. Vid hori-

Skolan i Kämpinge

Doris Jönsson besöker Callunas utställning »Tåget har gått!« sommaren 2004.

sonten såg vi olika fartyg med två eller tre skorstenar och fartyg med segel.

Det satte fantasin i rörelse. Vid tät dimma tjöt mistluren oavbrutet. Ingen risk att vi gick vilse, vi följde vattenlinjen.

Under sju år varade skolgången. Näst sista året var jag ensam. Då hade mina systrar slutat skolan. När jag startade mitt sista skolår började min yngsta bror första klass. Det blev sju år för honom också i Kämpinge skola.

Nertecknat efter Doris Jönssons berättelse.

En för våra dagar fascinerande liten berättelse. 8 km varje dag, sex dagar i veckan, utmed en kust som kan vara nog så blåsigt och tröttsamt att gå. Skolan började kring klockan åtta och slutade vid tvåtiden, en gång i veckan slöjd, då slutade man klockan fyra. På lördagarna slutade man lite tidigare. En verklighet som dagens skolbarn och föräldrar väl inte kan fatta och acceptera och skall väl inte heller behöva det

ihj

Lästips från Calluna

Se inköpställen på sidan 8.

125 kr

45 kr

90 kr

125 kr

105 kr

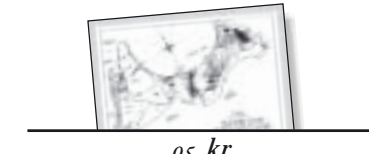
130 kr

160 kr

80 kr

95 kr

pa Ljungens

Var låg detta hus?

Om denna bild vet vi inget om annat än vad vi ser med våra ögon. Den finns på Kungliga Biblioteket i Stockholm i en låda med vykort från Höllviken. Det skulle kunna vara borta vid kanalen där vägen ligger nära vattnet med järnvägen emellan. Vyn är nog tagen på 20- eller 30-talet och byggnaden skulle kanske kunna ligga vid FBU eller EFS-Höllviksstrand. Känner du till vad detta är så hör av dig på 040-45 11 48 eller på calluna@tele2.se

Nu kan Du ge bort ett medlemskap i Calluna till släkt och vänner. Kontakta 040-45 11 48 eller calluna@tele2.se

Vad händer i vinter?

Christer Melin signerar

Den 11 och 18 december kl. 11-13, signerar Christer Melin sin bok »Skanörs och Falsterbos historia från A till Ö« på Skanörs bibliotek.

Tåget har gått!

Det finns ännu en möjlighet att se valda delar av utställningen på »TrafikHobby 2004« på Tekniska Museet i Malmö den 5 december mellan kl. 11 och 17.

Här köper Du Callunas böcker.

Höllviken. Biblioteket, ICA-Toppen och Coop Konsum.

Kämpinge. Bärnstensmuseet*.

Skanör. Biblioteket, ICA- Supermarket*.

Cyberspace. www.calluna.nu

* = begränsat urval

På Ljungens ges ut av
Kulturföreningen
Calluna

Styrelse

Ingemar H. Johansson
Christian Kindblad
Christer Holgersson
Bertil Lundahl
Peter Nilsson
Roy Larsson

Redaktör

Christian Kindblad, *ChK*
christian.kindblad@telia.com

Ansvarig utgivare

Ingemar H. Johansson, *IHH*
calluna@tele2.se

Grafisk form

Christian Kindblad

Tryck

Holmbergs, Malmö

Adress

Kulturföreningen Calluna
V. Mölledalsvägen 18
236 34 Höllviken
040-45 11 48

Callunas hemsida

www.calluna.nu

Medlemskap

Sätt in 100 kr på postgiro 250862-0

Tidningen utkommer
med 4 nummer per år.

Återge gärna våra artiklar
men ange alltid källan.

Ljung, *Calluna vulgaris*

KULTURFÖRENINGEN

Calluna

DÅ OCH NU PÅ LJUNGEN